

Euroopan unionin talous- ja rahapolitiikka

Loukas TSOUKALIS: *The New European Economy. The Politics and Economics of Integration*. Second Revised Edition. Oxford University Press 1993.

Kyseessä on uusi ja laajennettu versio kirjasta, jonka ensimmäinen painos valmistui tammi-kuussa 1991. *Tsoukalis* on EY-tutkimuksen veteraani, joka lukuisissa kirjoissaan ja artikkeleissaan on käsitellyt EY:n taloutta ja politiikkaa 1970-luvulta alkaen. Esimerkiksi yli vuosikymmen sitten julkaistu kirja (*Tsoukalis* 1981) käsittelee erittäin informatiivisesti EY:n jäsenyysneuvotteluja Välimeren maiden kanssa. Kreikkahan liittyi EY:n jäseneksi vuonna 1981. Jos päätöksentekijämme olisivat lukeneet tuon kirjan, ei onnetonta iskulausetta "reunaehdoista" olisi syntynyt! Välimerenkin maissa puhuttiin usein liittymisehdoista, mutta keskustelu oli liioittelevaa, koska todellisuudessa oli kysymys vain siirtymäaikaan liittyvistä kysymyksistä. Tsoukaliksen mukaan voi olla niinkin, että liittymisneuvottelut ovat osa Yhteisön initiaattoriitettä, joten keskittymällä siirtymäjaksoon kadotetaan näkyvistä laajentumisen ja jäseneksi liittymisen laajemmat ja pitempiäaikaiset vaikutukset.

Kirjan 380 sivua jakautuvat 10 lukuun, joiden aiheina ovat EY:n perustamishistoria, vuoden 1992 merkitys, tullionin kehitys sisämarkkinoiksi, liberalisoinnin ja säätelyn vuorottelu, sosiaalipolitiikka ja työmarkkinat, talous- ja rahaunioni, alupoliittiset ja jakauma-

kysymykset sekä EY:n ulkopoliittikkaa ja uuden Euroopan poliittista taloustiedettä koskevat luvut.

Taloudellisen integraation asteet luokitellaan useimmiten nousevassa järjestyksessä viiteen ryhmään: vaapakauppa-alue, tullionioni, yhteismarkkinat, talouspolitiikan harmonisointi ja lopuksi ikuisena autuutena täydellinen talousunioni. Tsoukaliksen käsityksen mukaan tämä luokittelu samoin kuin kansainvälisen kaupan perinteiset teoriat ovat harhaanjohtavia, koska ne eivät ota huomioon valtiota ja sen politiikkaa kokonaisuudessaan, sekatalouksia, joissa valtion väliintulo ei suinkaan rajoitu rajakontrolliin ja makrotalouspolitiikkaan. Tällaisten talouksien tapauksessa täydellinen tullionioni tai täydelliset yhteismarkkinat eivät voi toteutua muuten kuin täydellisen integraation tapauksessa. *Valkoinen Paperi* (1985) on hyvä muistutus siitä, kuinka Valtio on kaikkialla läsnä ja kuinka läpitunkeva on sen rooli taloudellisen toiminnan säätelijänä. Rajattoman Euroopan rakentaminen ulottuu paljon taloutta pidemmälle. Tsoukaliksen ajatus tuntuu olevan, että integraatio on sisäisesti ristiriitaista ennen lopullista (liitto)valtiovaihetta.

Integraatio on jo ohittanut tullien poistamisvaiheen. Sen takia traditionaalisella kansainvälisen kaupan teorialla tullionionista ei ole enää paljoa sanottavaa. Mutta kaupan luontia ja kaupan suuntaamista tapahtuu edelleen, joten EY:n sisäinen kauppa kasvaa ja kunkin EY-maan talous muuttuu avoimemmaksi. Tärkeimmistä pitkän ajan dynaamisista vaikutuk-

sista tietomme ovat kuitenkin varsin rajoitetut.

Komissio ei ole ollut kovinkaan kiinnostunut integraation hyötyjen ja kustannusten jakautumisesta maiden, alueiden ja yhteiskuntaluokkien kesken. Nykyaikaiset kansainvälisen kaupan teoriat, joissa korostetaan epätäydellistä kilpailua, mittakaavaetuja ja innovaatioiden dynaamisia vaikutuksia avaavat kuitenkin mahdollisuuden, että integraation hyötyjen hyvin epätasainenkin jakaantuminen on konkreettinen mahdollisuus. Mikään taloudellinen laki ei ennalta määrää integraation hyötyjen ja haittojen jakautumista.

Tsoukaliksen hiukan yksinkertaistetulta tuntuvan käsityksen mukaan suhteellinen etu luodaan suunnitelmallisella politiikalla, joka kohdistuu investointeihin, koulutukseen, tutkimukseen ja kehittämistoimintaan. Maat yrittävät saada suuremman osuuden sellaisista markkinoista, joilla kysyntä kasvaa nopeasti, mittakaavaetuja hyödynnetään ja joilla kokemus, oppiminen ja innovaatio ovat valttia. Skaalaetujen olemassaolo voi esimerkiksi merkitä suurempaa etujen ristiriitaa maiden kuin alueiden välillä. Kehittymättömämmissä ja perifeerisemmissä EY-maissa onkin pelätty integraation keskiahkuisia voimia, jolloin tuotannon ja omistuksen keskittyminen heikentäisi näiden maiden pienten ja keskisuurten yritysten asemaa. Vastaavasti Saksan ja Hollannin ammatti-liitot ovat pelänneet tuotannon siirtyvän alhaisempien palkkojen ja kustannusten alueille.

Erityisesti 1980-luvun loppupuolella kehitys oli Tsoukaliksenkin mukaan kuitenkin se, että EY:n heikommat taloudet kehittyivät nopeammin, osana kansainvälisen talouden nousukautta. Kasvaneisiin investointeihin liittyi maahan virtaava ulkomainen pääoma, joka oli lisänä kotimaiseen säästämiseen (*kuvio*).

Tsoukalikselle Euroopan köyhien maiden jäsenyys EY:ssä tuntuu olevan itsestäänselvyys. Niinpä hän toteaa, että Kreikan taloudellinen kehitys on ollut katastrofaalisen huono, mutta lisää: "Vaikka olisikin houkuttelevaa yhdistää Kreikan EY-jäsenyys maan huonoon talouskehitykseen syy- ja seurausmielessä, vain

suhteellisen harvat ekonomistit ovat sortuneet houkutukseen".

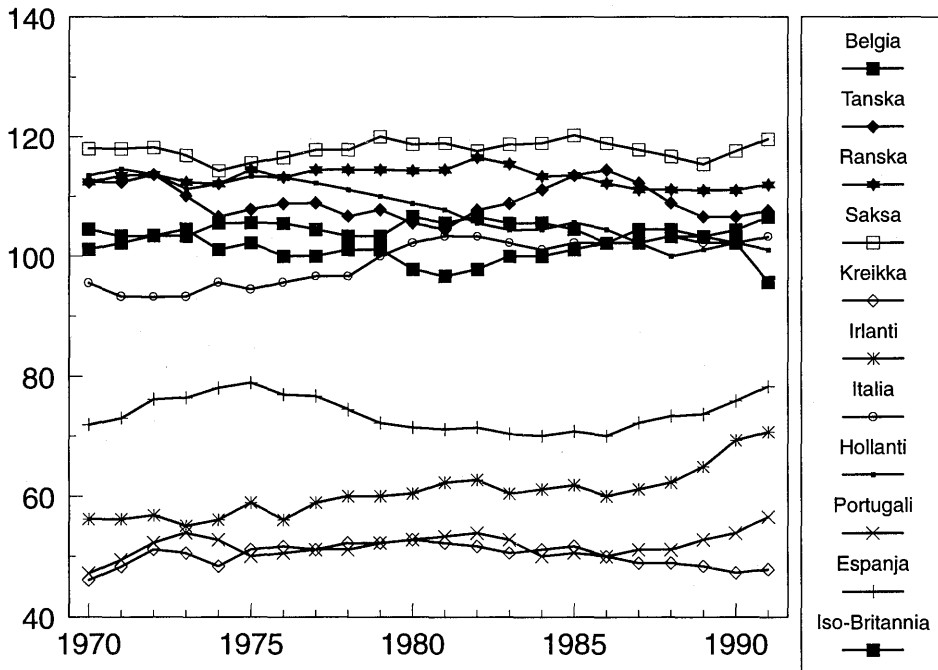
Ei euromantraa

Tsoukalis on terveen skeptinen kautta linjan. Niinpä vuotta 1992 on nimetty vuosikymmenen onnistuneimmaksi markkinointikampanjaksi. Yritysten oli "tehtävä jotakin" sen suhteen arvostussyistä. Se markkinoiden "rationaalisesta" käyttäytymisestä. Vuoden 1992 vaikutus on tuntuva, jos markkinat uskovat niin. Mutta vaikutuksen kestävyys ja sisämarkkinaohjelman takana oleva politiikka jäävät testattavaksi, erityisesti huonommassa makrotaloudellisessa tilanteessa – joka on täällä tänään!

Tsoukalis haiskahtaa demarilta. Valtion ja markkinoiden suhde on hänen keskeisen huomionsa kohteena. Sisämarkkinaohjelma on usein esitetty säätelyn purkamisharjoituksena, jossa jäljellä olevien työn ja pääoman liikkumisen fyysisten, teknisten ja rahoitusesteiden poistamisen katsotaan olevan samaa kuin julkisen vallan roolin pienentäminen. Suurten nimien varjo lankeaa tässä: *Reagan, Thatcher, Friedman, Chicago*. Tämähän on ollut myös Suomessa tavallinen tarkastelutapa.

Mutta sisämarkkinoiden luominen tuo mukanaan uutta säätelyä EY:n tasolla. Uudessa talousjärjestyksessä on enemmän markkinaa, mutta myös enemmän valtiota! EY:n sisäiset ja sen ulkopuoliset taloudelliset ja poliittiset voimat määräävät näiden välisen tasapainon. Tätä Tsoukalis kutsuu "liberalisoinnin ja säätelyn poliittiseksi taloustieteeksi". Eurovoittajien, suuryritysten, jotka kykenevät kilpailemaan amerikkalaisten ja japanilaisten kanssa, esiintyöntäminen edellyttää teollisuuspolitiikkaa. Skaalatuottoihin ja toimialajärjestelyihin on kiinnitetty paljon huomiota. On kuitenkin äärettömän vaikea ratkaista, milloin tehokkuusvoitto loppuu ja monopolivoima alkaa. Niinpä Euroopan ilmailuyhtiöistä on sanottu niiden siirtyvän suoraan säätelystä monopoliin, ilman että ne välittäisivät välillä pysähtyä liberalisoin-

Kuvio. Tulotasojen yhtäläistyminen: ostovoimapariteettikansantuote henkeä kohden EY-maissa, EY = 100

nin kauteen! Vanha debatti teollisuus- ja kilpailupolitiikan välillä on herännyt henkiin. Onko eurovoittajien synnytys ensi askel Euroopan poliittiseen unioniin? Tässä olisi työtä työttömille marxisteille. Tsoukaliksen näkemys on melko varovainen. Heikko valtio implikoi heikon teollisuuspolitiikan. EY:llä ei ole kovin monia eikä teräviä aseita euromestareiden synnyttämiseksi, eikä se näytä saavan sellaisia lähitulevaisuudessa. Maastrichtin sopimuksen uusi teollisuuspolitiikkaa koskeva kohta todistaa, että vielä ei vallitse kovinkaan suurta konsensusta Yhteisön aktiivisesta, interventio- nistisesta roolista tällä alueella.

Anglo-amerikkalainen malli korostaa markkinoita keinona korjata liikkeenjohdon epäon- nistumisia; saksalais-japanilainen malli koros- taa investoijien, liikkeenjohdon ja työntekijöiden pitkäaikaisia suhteita. Tsoukalis ei usko, että amerikkalainen malli olisi tehokkaampi pitkällä tähtäimellä, ainakaan muilta osin kuin sään-

töjen suuremman läpinäkyvyyden suhteen. Markkinoiden ja politiikan muutosten välillä tuntuu olevan läheinen yhteys. Vaikka taloudel- listen aatteiden muotivirtaus muuttuisikin lähi- tulevaisuudessa, poliittisista ja institutionaali- sista syistä olisi äärimmäisen vaikeaa ajaa inter- ventionistisempaa politiikkaa.

Ajatukset Suomeen

Tsoukaliksen kirja poikkeaa otteeltaan tavano- maisesta teoreettisesta ja ekonometrisesta integ- raatiotutkimuksesta (ks. esim. *Hansen, Hein- rich ja Nielsen* 1992). Mutta se tuo mieleen suomalaiset EY-"vaikutus"mallilaskelmat. Niitä on leimannut tietty yksilulotteisuus ja vaihtoeh- tojen puute (ks. *Leppä* 1993 ja *Hjerppe* 1993). Fysiikasta lainatuilla mielikuvilla saadaan las- ketuksi EY-jäsenyyden "vaikutukset" Suomen kansantaloudelle, viisi tai kahdeksan prosenttia

kansantuotteeseen lisää. Mutta vaikutuksen täytyy olla inhimillisten valintojen ehdollistamaa. Näiden tutkiminen *opettaisi* jotakin. Jos laaditaan hyvä ja huono skenaario, ja hyvään skenaarioon yhdistetään EY-jäsenyyttä ja hyvä talouspolitiikka ja huonoon skenaarioon Suomen itsenäisyys ja huono talouspolitiikka, lopputulos on varma.

Olisiko täysin mahdotonta ajatella esimerkiksi nelikenttää: kaksi erilaista talouspolitiikka, kaksi erilaista integraatoratkaisua. Mitä vaikuttaisi esimerkiksi inflatorinen tulopoliitiikka ja palkanmuodostus yhdistyneenä yhteiseen eurooppalaiseen rahaan? Tai toisena esimerkkinä olkoon korko. Laskelmissa on lähdetty siitä, että EY:n tai yhteisen rahan ulkopuolella pysyttely aiheuttaa kahden prosentin korkoeron Suomen tappioksi. Nyt kuitenkin Euroopassa riehuvat keynesiläiset intohimot, Clinton on kovassa huudossa. Pitämällä päämme kylmänä saamme inflaatiomme pysymään alempana kuin Euroopassa ja korkotasomme alemmaksi. Niinpä olisi mahdollista tutkia korkoeron vaikutusta, jossa korkoero olisi Suomen hyväksi itsenäisen Suomen tapauksessa.

August Leppä arvelee kriitikoiden ammusvaraston ehtyneen. Mutta onko sellaista varastoa olluakaan? Eihän kriitikoilla ole ollut käytössään yhtäkään ekonometristä kokonaistaloudellista mallia. Toisaalta, kannattaako ruutia tuhlata varikseen, joka lisäksi on kuuro!

Kirjallisuus

Hansen, J.D., Heinrich, H., Ulf-Møller Nielsen (1992): *An Economic Analysis of the EC*. McGraw-Hill Book Company.

Hjerpe, Reino: "Cecchinin raportti à la ETLA". *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 2/1993.

Leppä, August: "Eurokossussa on taikaa". *Kansantaloudellinen Aikakauskirja* 2/1993.

Tsoukalis, Loukas (1981): *The European Community and its Mediterranean Enlargement*. London: Allen and Unwin.

Pekka Mäkelä